

Vragen over kerktorens

Op het symposium 'Toekomst Kerktorens in Nederland' gehouden op 24 oktober 2024 in de Grote kerk in Den Haag werden diverse zaken rond kerktorens in beeld gebracht. Tevens werden de resultaten van de Rapportage 'Zicht op Kerktorens' gepresenteerd. Een aantal van de vragen die aan de orde werden gesteld geven we hieronder weer.

TEKST NICO DE JONG BEELD WILNANDA HUKOM;KERK&CO

Welke risico's zijn er aanwezig als het gaat om kerktorens en waar moet je op letten?

Het is nog weleens onduidelijk wie de eigenaar is van de kerktoren. Mocht dat het geval zijn, neem dan contact op met de burgerlijke gemeente die daarover uitsluitsel kan geven. Voor wat betreft de verzekering is het mogelijk om kerk (schip) en toren afzonderlijk te verzekeren als het gaat om een opstal(brand)verzekering.

Het is evident dat het belangrijk is om zowel kerk als toren goed verzekerd te hebben. Torens gaan relatief sneller in brand dan een kerk. Zorg verder voor een veilige situatie in de toren. Denk aan een veilige trapopgang waar vrijwilligers gebruik van maken. Bij werkzaamheden aan de toren moeten alle voorzorgsmaatregelen in acht genomen worden. Het zogenaamde dakarrest uit 2017 toont aan dat onzorgvuldigheid op dit gebied verstrekende gevolgen kan hebben. Als kerk draag je verantwoordelijkheid voor je vrijwilligers en moet je zorgen voor veilige werkomstandigheden.

Veel kerktorens worden tevens gebruikt en geëxploiteerd als zendmast voor mobiele telefonie. Dat levert de kerk of gemeente vaak een extra bron van inkomsten op. Bij zo'n bestemming wordt vaak een eigen stroomvoorziening gebruikt wat ook weer extra risico's oplevert. Wees alert op bliksemafleiders en led-verlichting die aan de toren is aangebracht. Breng in elk geval de mogelijke risico's van de toren in kaart probeer daar zoveel mogelijk preventieve maatregelen voor te nemen.

Waarmee moet ik rekening houden voor wat betreft het onderhoud van kerktorens?

Net als bij kerkgebouwen is het zaak om regelmatig onderhoud te plegen aan de toren. Veel kerktorens zijn Rijksmonumentaal en vallen qua onderhoud onder de SIM-regeling van het Rijk. Een aanvraag voor SIM-subsidie loopt voor een periode van aansluitend 6 jaar. Daaronder vallen alleen de subsidiabele kosten. Kosten die bijvoorbeeld te maken hebben met de verlichting of veiligheidsvoorzieningen zijn daarin niet begrepen.

Om een SIM-subsidie aan te vragen is het nodig om voor de komende periode een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) te hebben. Als je als kerk daarvoor onvoldoende zicht op hebt, raadpleeg dan een deskundige (bijvoorbeeld een van de VKB-partners). Het zou jammer zijn dat de aanvraag wordt afgewezen waardoor je weer een jaar moet wachten om de aanvraag in te dienen. Partijen als de Monumentenwacht hebben ervaring met het inspecteren van kerktorens en kunnen daarbij ook behulpzaam zijn. Inspecties vinden soms ook plaats met behulp van drones waardoor gemakkelijk eventuele gebreken kunnen worden vastgesteld.

Voor grotere kerken is het vaak lastig om subsidie voor grotere projecten aan te vragen. Een alternatief is om een aanvraag in te dienen voor een kleiner bedrag,

zodat de aanvraag toch wordt toekend. Goed om te weten is dat voor kerktorens als zelfstandig onderdeel afzonderlijk subsidie kan worden aangevraagd.

Probeer bij het plannen van werkzaamheden over meerdere jaren bepaalde werkzaamheden efficiënt in te delen. Zo zal het schilderwerk vaker nodig zijn dan dakbedekking en kunnen metselwerk en voegwerk weer gemakkelijk worden gecombineerd. Als alleen schilderwerk nodig is, kan dat wellicht met een hoogwerker en kan steigerwerk achterwege blijven.

Welke mogelijkheden zijn er voor nieuw gebruik van kerktorens?

Als een kerk wordt herbestemd wordt er vaak ook gekeken of de kerktoren een andere niet religieuze bestemming zou kunnen krijgen. Daar zijn, afhankelijk van de situatie ter plekke, diverse mogelijkheden voor.

Op verschillende locaties zijn inmiddels kerktorens qua gebruik getransformeerd. Denk daarbij aan de gebruiksfuncties als een B&B (bijvoorbeeld Schettens), een culturele

bestemming zoals een expositieruimte/bezoekerscentrum (bijvoorbeeld Gennep, Terneuzen en de Eusebiustoren), een educatieve functie (bijvoorbeeld Garmerwolde, waar de toren onderdeel is van het educatieve programma 'Schoolkerk') of een inrichting als woning. Denk in dit verband aan de Valkenboskerk in Den Haag, waar zowel de kerk als de toren met behoud van de buitenzijde van de kerk worden getransformeerd tot 36 duurzame woningen.